

Çocuklarda Problem Çözme Becerilerinin
Geliştirilmesi ve Aile Katkısı

Anaokulu Veli Sunumu

Hepimiz hayatımızın doğal akışında problemlerle karşılaşmaktayız ve bunlara çözüm yolları aramaktayız.

Problem çözme, bir durum üzerine düşünebilme, neler yapılacağına karar verebilme, seçenekleri değerlendirebilme ve bunlar sonucunda çözüme ulaşabilmektir.

Küçük yaşlarda kazanılan problem çözme becerileri, bireylerin ileri yaşlarında özerk kişilik oluşturmada büyük bir rol oynamaktadır.

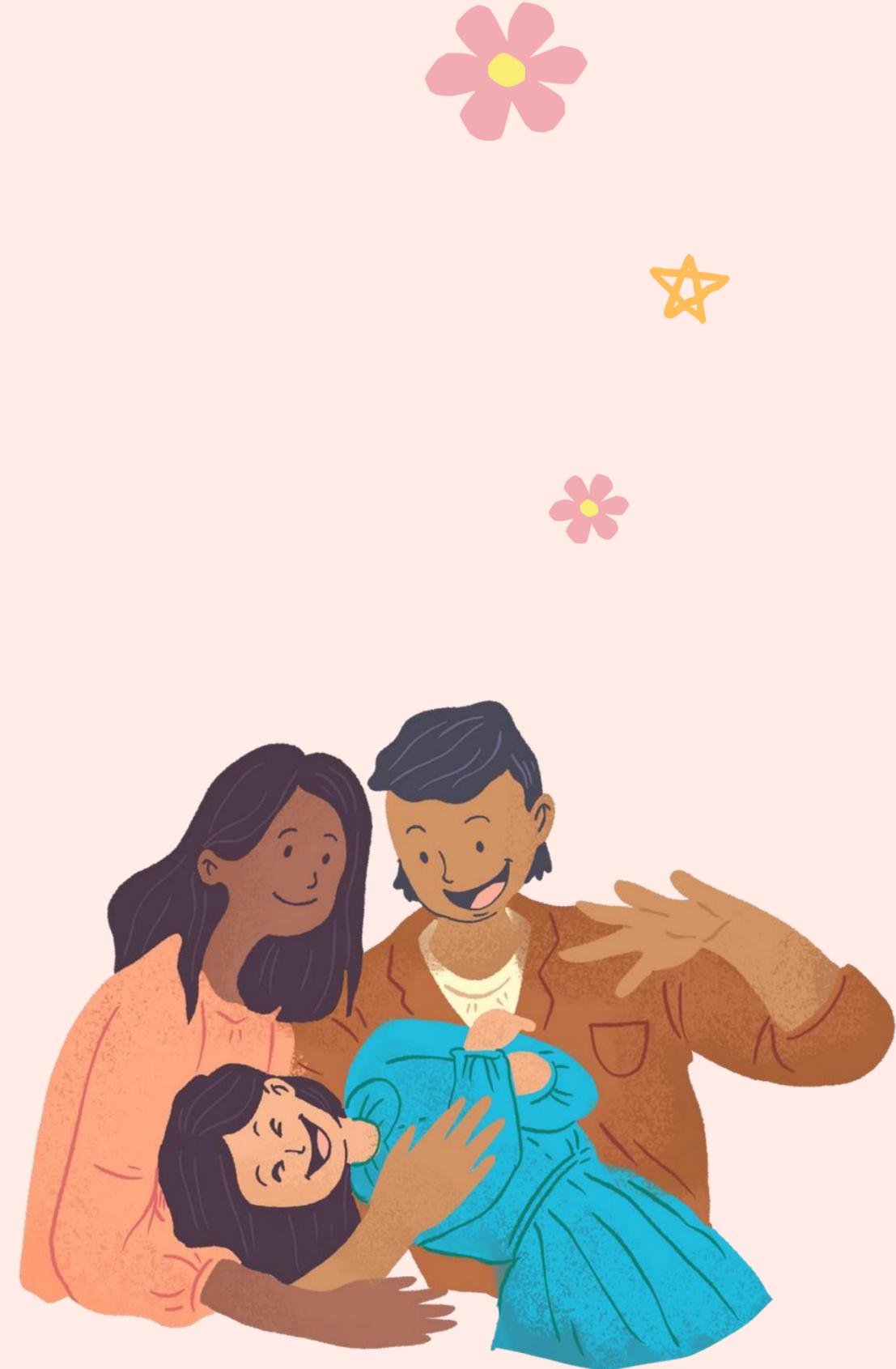
Problem dendiğinde aklımıza genel olarak matematik alanındaki problemler gelir.

Fakat yaşamımız aslında çözülmesi gereken bir dizi problem durumlarından oluşmaktadır. Bu problemlerin bazılarını çözebilirken bazılarını ise çözmekte zorlanabiliriz.

PROBLEM NEDİR?

Problem: Günlük hayatta sıkça karılatığımız kaygı, öfke gibi olumsuz duygulara yol açan, bizleri zorlayan istenmeyen bir durumdur.

İnsanlar her yaş döneminde çözülmesi gereken özel sorunlarla karşılaşır. Problemlerle karşılaşmak ve bunlara çözüm bulmaya çalışmak belirli bir yaş dönemine özgü değildir. İnsanların yaşamlarını daha etkili bir şekilde sürdürebilmeleri için günlük yaşantılardan veya yaşam dönemlerinden kaynaklanan tüm sorunlar için problem çözme becerilerini kullanmaları gerekmektedir.

- ▶ 5-6 yaşına gelmiş bir çocuksa artık kendi başına problem çözüme ve sorunlarını dile getirme yeteneğine sahiptir.
- ▶ Problem, hayatın doğal unsurlarından biridir ve çocuklar büyürken birçok problemle karşılaşır.
- ▶ Bu problemler akademik başarı, arkadaşlık ilişkileri gibi önemli problemler olabileceği gibi "Bugün ne giymem gerekir?" gibi daha ufak problemler de olabilir.
- ▶ Bu dönemlerde problemlerini çözmeyi öğrenen çocuklar, bu becerilerini akademik alanda ve ilişkilerinde de kullanacaklardır.
- ▶ Problemlerini çözmeyi öğrenememesi ise peşi sıra birçok başka soruna yol açar.

Örneğin;

- ▶ Arkadaşlarıyla olan ilişkisindeki problemi çözemeyen çocuk okulu sevmemeye, okula gitmek istememeye ve başarısız olmaya başlayabilir.
- ▶ Bazı çocuklar arkadaşlarıyla ilişkilerini problemini çözemediği için bu sıkıntılarını karın ağrısı, baş ağrısı gibi fiziksel bulgularla dile getiriyor olabilirler.
- ▶ Ya da çocuk arkadaşının elindeki oyuncadı almanın tek yolunun onunla kavga etmek olduğu gibi yanlış bir çözüm yolu da bulmuş olabilir.

- ▶ Problemleri, sorunları çözmeyen çocuklar yeni şeyler denemekten kaçınır, gelişimleri olumsuz etkilenir.
- ▶ Erişkin dönemde de sorunlarını çözmekte zorlanır.
- ▶ Oysa sorunlarını kendi başına çözebilen çocuklar daha güvenli, mutlu ve bağımsız olur.
- ▶ Bu nedenle çocuklara erken yaşlardan itibaren problem çözme becerileri öğretmeye başlamamız önemlidir.

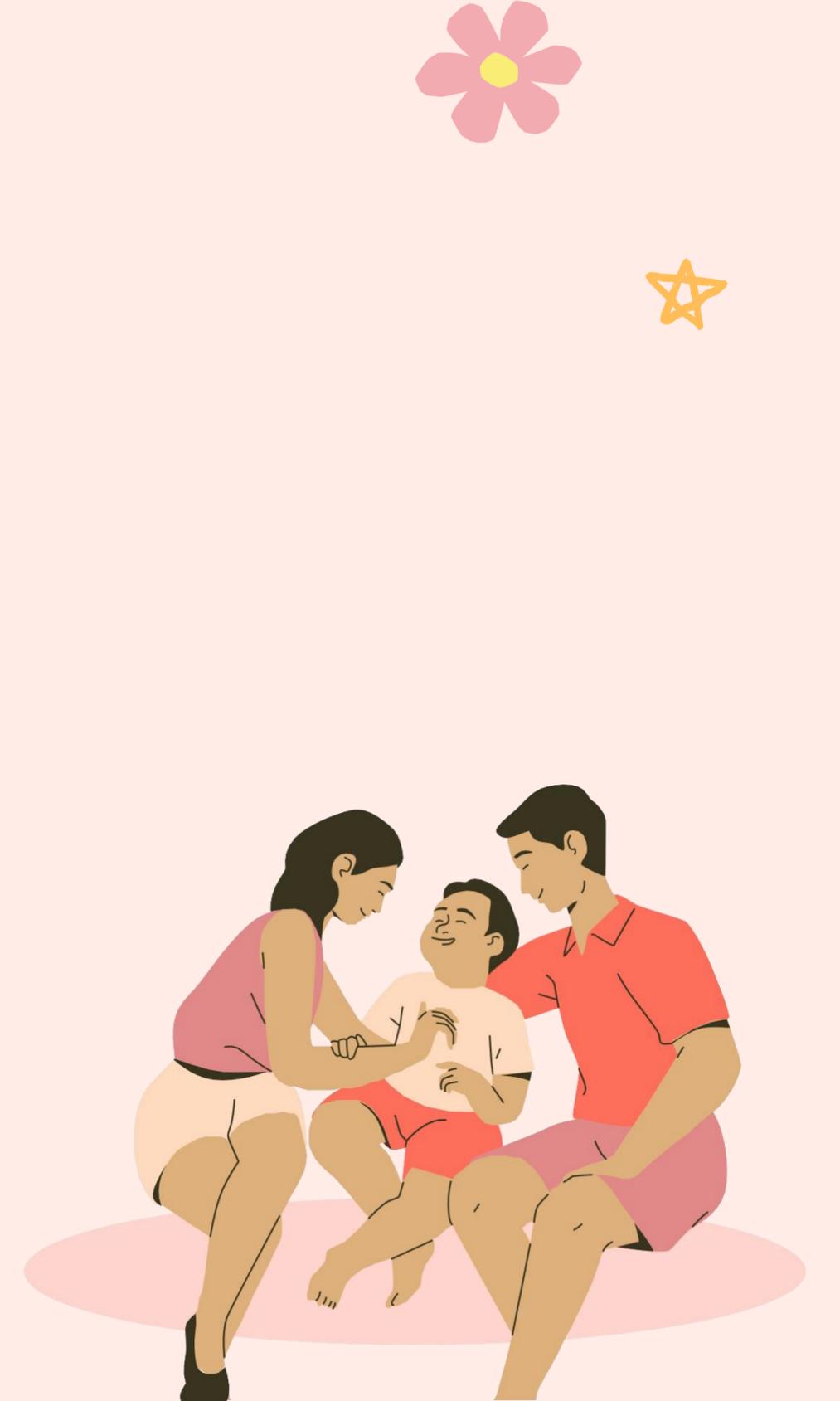

Problemler ve çözümleri kişiden kişiye göre değişiklik gösterebilir. Bir kişi için problem olarak algılanan bir durum başka bir kişi için problem olarak algılanmayabilir. Aynı şekilde aynı problemi, kişiler farklı şekillerde çözebilir.

PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ NEDİR?

Problem olarak algılanan durumun belirlenerek, çözüm yollarının aranması ve problem durumunun aydınlatılması olarak adlandırılabilir.

İnsanlar, sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürdürebilmek için karşılaştıkları problemleri en iyi şekilde çözebilmelidirler. Başarılı ve sağlıklı bir yaşam, insanların problemlerini çözebilme yeteneğine bağlı olabilmektedir.

PROBLEM ÇÖZME BECERİSİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Kişinin iletişim becerileri

Yaş

Cinsiyet

Çevre ve deneyim

Anne-baba tutumları

Erken yaşlardan itibaren bu becerinin öğretilmesi

Kişilik özellikleri (özsaygı, sabır, karar verme stratejileri, kendine güven vb)

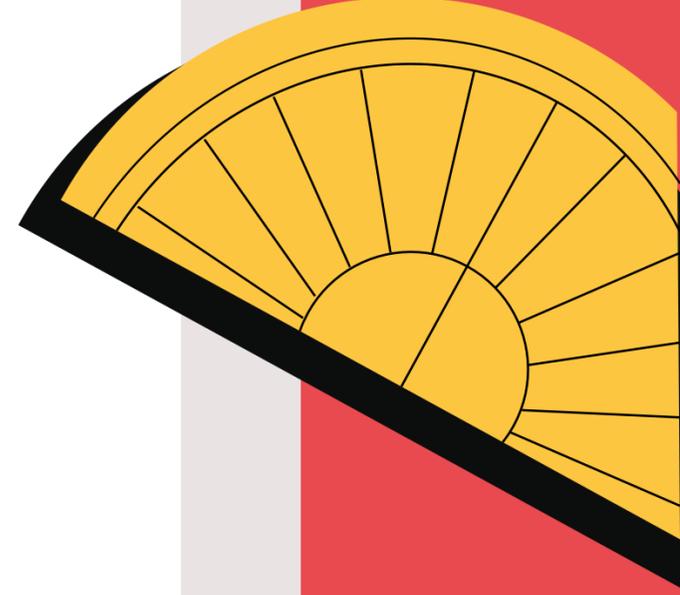
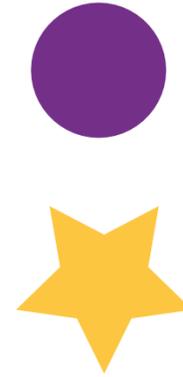
● ÇOCUKLARA PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİ ÖĞRETMEK NE İŞE YARAR ? ●

- Çok yönlü ve bağımsız düşünme yeteneklerini geliştirir.
- Problemlere hızlı ve pratik çözümler üretme becerisi kazandırır.
- İletişim becerileri gelişir.
- Özgüven kazandırır.
- Fikir üretme ve öneride bulunma özellikleri gelişir.
- Birden fazla kaynaktan araştırma becerileri gelişir.
- Farklı düşüncelere karşı anlayışlı olmayı öğrenirler.

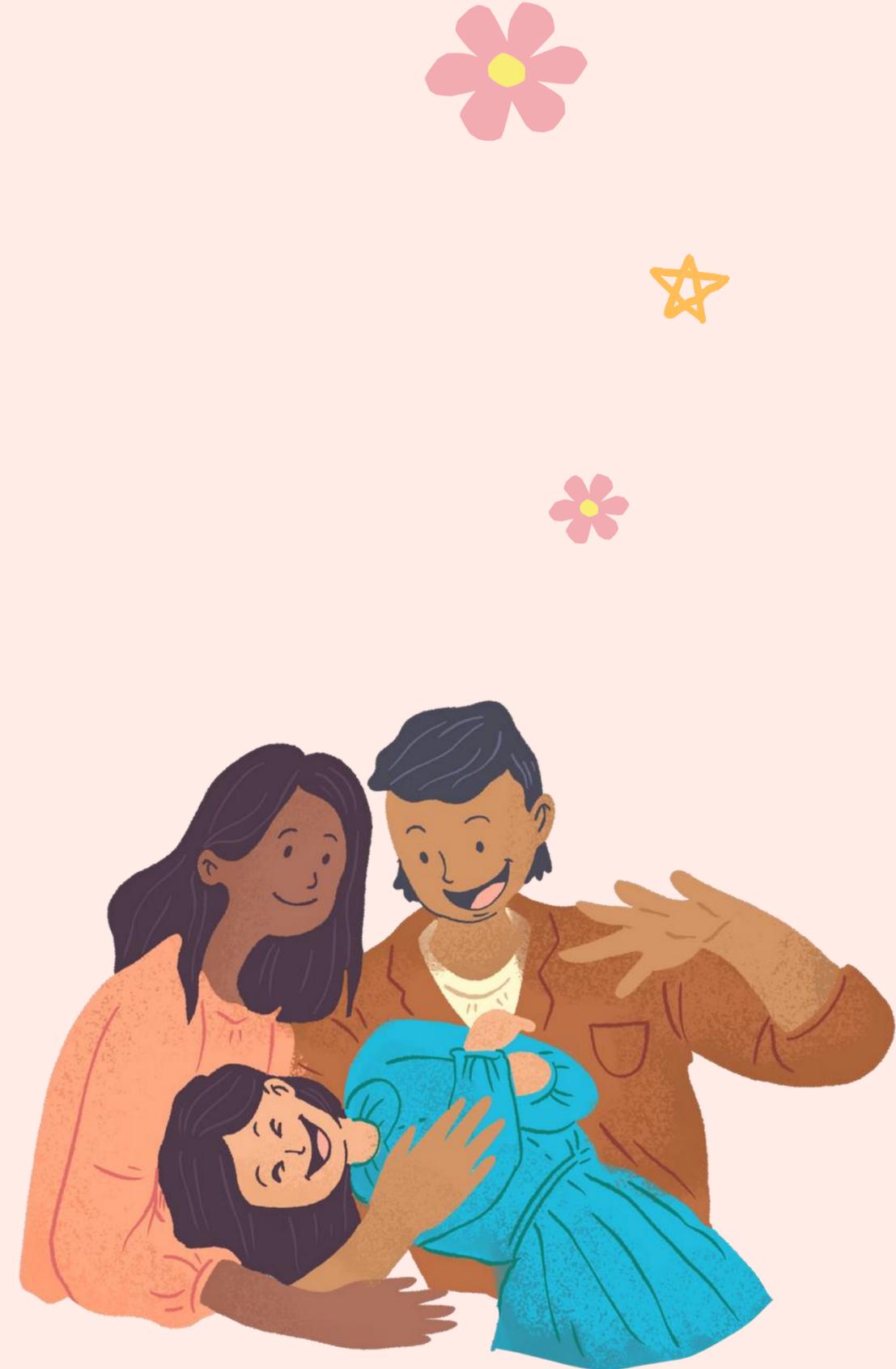
ÇOCUKLARIN PROBLEMLERİNİ KİM ÇÖZECEK?

Anne babaların görevi çocukların problemlerini çözmek midir? Yoksa onlara problem çözmeyi öğreterek gençlik ve erişkinlik döneminde kendine güvenen, sağlıklı birer birey olmalarını sağlamak mıdır?

PROBLEM ÇÖZME BECERİSİNDE AİLENİN ROLÜ

Aileler, genel olarak çocuklarının küçük yaşlardan itibaren problemlerle karşılaşmalarını engellemek için yaşanan problemlere müdahale etmeye ve onlar adına problemi çözmeye çalışırlar.

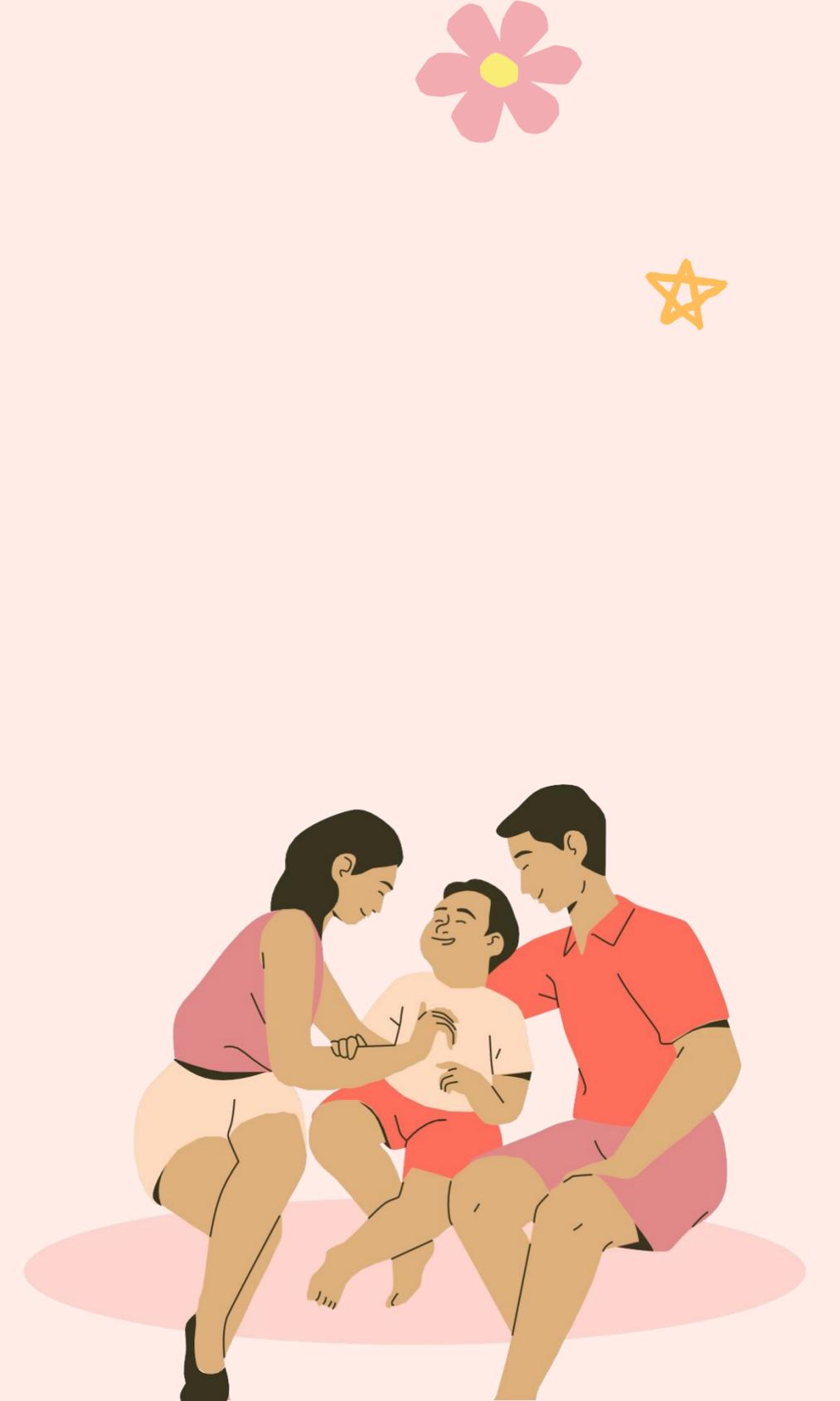

Çocuklarınız tabii ki sizler için çok kıymetlidir. Bu nedenle anne baba olarak çocuğunuz bir sıkıntı yaşadığında yardımına koşmak istemeniz, destek olmanız doğaldır. Fakat bu durum aşırı olduğunda yani her başı sıkıştığında hemen yardımına koşmanız çocuğunuzun size bağımlı olmasına, problemler karşısında çaba göstermemesine, çözüm yolu aramamasına neden olabilmektedir.

Bu durumun devam etmesi halinde de çocuklarınız yetişkin bir birey olduğunda problemlerini çözemeyecek, bir sorunla karşılaştığında pes edecek veya bu problemi kendisinin yerine başkalarının çözmelerini bekleyecektir.

BALIK TUTMAYI ÖĞRETMEK

- Çocuğunuz başarılı bir kariyer geliştirmesini istiyorsanız onun için balık tutmak yerine ona balık tutmayı öğretilisiniz. Böylece çocuğunuzun problemini çözmek yerine ona çözüme yönelik düşünmeyi ve uygulamaya geçmeyi öğretilmiş olacaksınız.

- Çocukların kendi kontrolü ile sorunları çözmeyi ve kararlar almayı öğrenmesi sağlıklı ve mutlu bir yetişkin olması açısından önemlidir.

Bu becerinin kazandırılmasında ailelerin yaşanan sorunlar karşısında etkili problem çözme becerilerini kullanmaları ve iyi bir model olmaları çok önemlidir.

Çocuklarda problem çözme becerisinin geliştirilebilmesi için ailedeki bireyler arasındaki ilişkiler ve **anne-baba tutumları** çok önemlidir.

- Bazı ebeveynler, çocuklarının problemleriyle kendi başlarına mücadele etmesini sağlamak yerine kendileri bu problemlere müdahale ederek çocuklarının problemlerini çözmeye çalışmaktadır.

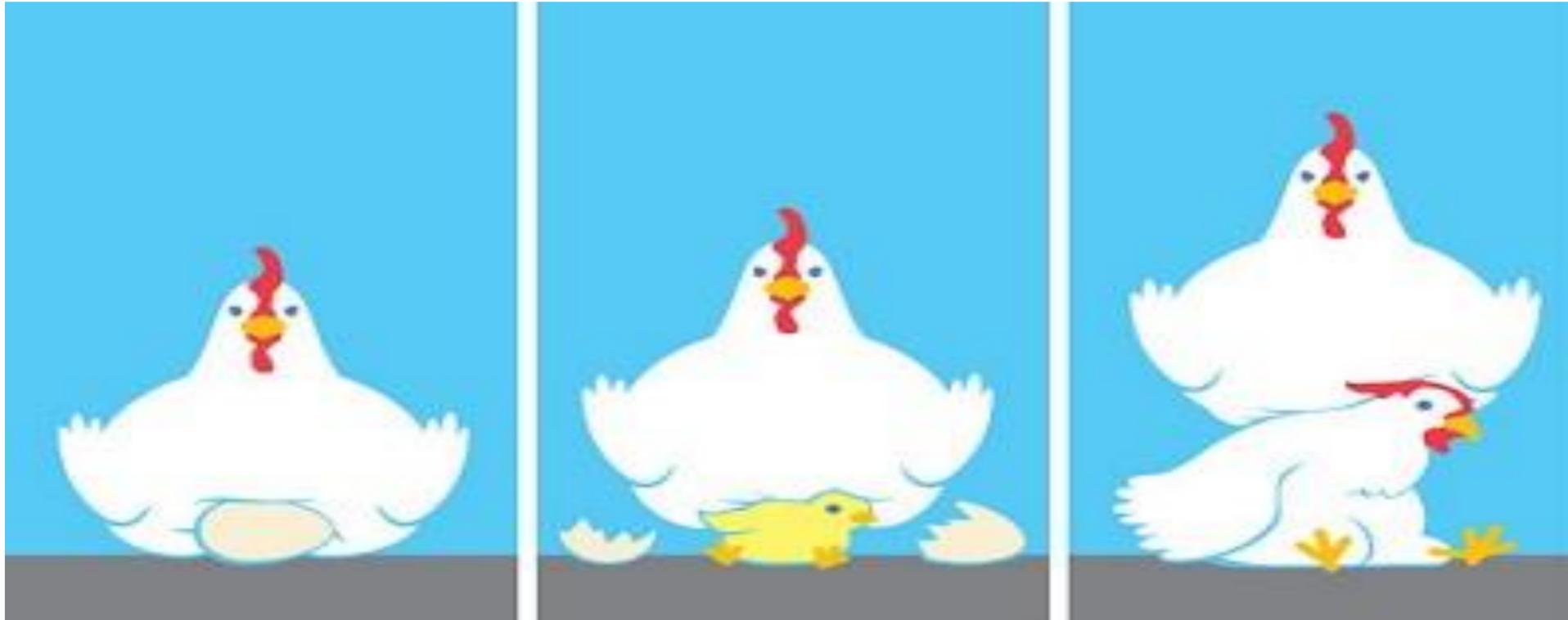

Çocuğa ihtiyaç duyduğundan daha fazla yardım ederek, aşırı kontrol edici, aşırı koruyucu şekilde çocukların hayatına dahil olan, müdahaleci yaklaşımındaki aile tutumu *helikopter ebeveynlik* olarak ifade edilmektedir. (Avcı & Güleç, 2020)

Bu kavram bir çocuğun annesi hakkında “helikopter gibi başımda dönüyor” demesi ile ortaya çıkmıştır.

- Daha önce kendi anne-babaları tarafından ihmal edildiğini düşündüğü için çocuklarına karşı aynı tavrı sergilemekten korkmaları
- Aşırı ilgili başka aile gördüklerinde, daha iyi bir ebeveyn olduklarını göstermek için rekabetçi bir tavır almaları

Helikopter Ebeveyn Özellikleri

- Çocuklarıyla ve onun yaşadığı her problemle aşırı derecede ilgilenme,
- Sorunları çözebilecek olmasına rağmen çocuğuna bırakmadan tüm sorunları çözme,
- Çocuğunun okul hayatıyla ve okul başarısıyla fazlaca ilgilenme,

- Çocuğunun hayatını planlama, yönetme,
- Katılacağı etkinliklere, kurslara çocuğu adına karar verme, hedef belirleme gibi tutumlar vardır.

(Fingerman ve ark., 2012; Segrin ve ark., 2012; Bradley-Geist ve Olson-Buchanan, 2014)

Çocuklar Üzerinde Ne Tür Etkileri Vardır?

Bu tutumu sergileyen anne ve babaların beklentileri, niyetleri her ne kadar iyi olsa da, bu tutumu sergilemek çocuklar üzerinde olumsuz etkiler bırakmaktadır. Olumsuz sonuçlara göre bu çocuklarda:

- Problem çözme becerilerinin yetersiz gelişimine,
- Yetişkinlik dönemine geldiğinde depresyona yatkınlık ve depresyon ilaçlarını kullanmaya yönelik yatkınlık,
- Kimlik gelişimi ve özgüven ile ilgili sorunlar,
- Bağımlı kişilik gelişimi,
- Benlik saygısında düşüş,
- Narsist kişilik gelişimi görülebilir.

Aile ne kadar **baskıcı bir tutum sergilerse** çocuk da o kadar içine kapanık, kendini ifade edemeyen, karşısına çıkan problemle baş etme yeteneğine sahip olamayan birey olarak gelişir.

Ailenin çocuğuna karşı **aşırı koruyucu bir tutum** sergilemesi, çocukta ben yapamam düşüncesini geliştirerek; onun geri kalan hayatını olumsuz etkilemektedir.

Demokratik aile tutumuna sahip ailelerde yetişen çocuk ise bağımsız düşünme yeteneğine sahip bir birey olarak büyüyecektir. Problem çözme ve eleştirel düşünme gibi becerileri gelişecek ve karşılaştığı problemlere etkili çözümler bulan, kendine güvenen bir birey olacaktır.

Özetle; Araştırmalara göre, aşırı baskıcı, koruyucu ve disiplinli ebeveyn tutumları çocukların problem çözme becerilerinin gelişmesini engellemekte, demokratik ebeveyn tutumları ise çocuklarda problem çözme becerilerini geliştirmektedir.

(Kayaalp & Gündüz, 2018)

PROBLEM ÇÖZME BECERİSİNİ GELİŞTİRMEK İÇİN AİLELER NELER YAPABİLİR?

- Çocuğunuzu bir sorun anında mutlaka dinleyin ve onun isteklerini anlamaya çalışın.
- Çocuğunuzun anlattıklarını özetleyerek onu anladığınızı gösterin.
- Çocuğunuzun problemini onun adına çözmek ya da ona söylemek yerine çocuğunuzu düşünmeye sevk ederek çözüm yolu bulması için teşvik edin.
- Çocuğunuz problemle karşılaşıncı problemi yok sayıp, üstünde durmaktan kaçınabilir. Çocuğunuzu cesaretlendirerek onun sorunlarını kendisinin çözmesine fırsat verin.
- Çocuğunuza küçük sorumluluklar verin ,böylece onun kendine güvenini artırmış olursunuz.

- Çocuğunuza kendi fikirlerini söylemesi için cesaretlendirin ve neden böyle düşündüğünü anlamaya çalışın.
- Çocuğunuza kitap okuyun ve kitapla ilgili sorular sorun. (Örneğin; Sen onun yerinde olsan ne yapardın, bu durumda başka neler yapılabilirdi vb)

- Çocuğunuzla beraber beyin fırtınası yaparak çözümler bulmaya çalışabilirsiniz.
- Fikirleri sizin vermeniz yerine onun bulmasını teşvik etmelisiniz. Basit ya da saçma önerileri olabilir. Onu eleştirmeden her önerisini değerlendirmelisiniz. Uygulanabilir hale getirmek için fikrini geliştirmesine yardım edebilir ya da olumsuz bir seçenek varsa nedenlerini paylaşabilirsiniz.

- Çocuğunuza problemi ifade edebilmesi için ya da çözüm yolu bulabilmesi için düşünmeye sevk edecek açık uçlu sorular sorabilirsiniz.

Ne oldu?

Böyle olunca sen ne hissettin?

Peki sence o ne hissetmiş olabilir?

Sen onun yerinde olsaydın böyle bir durumda ne hissederdin?

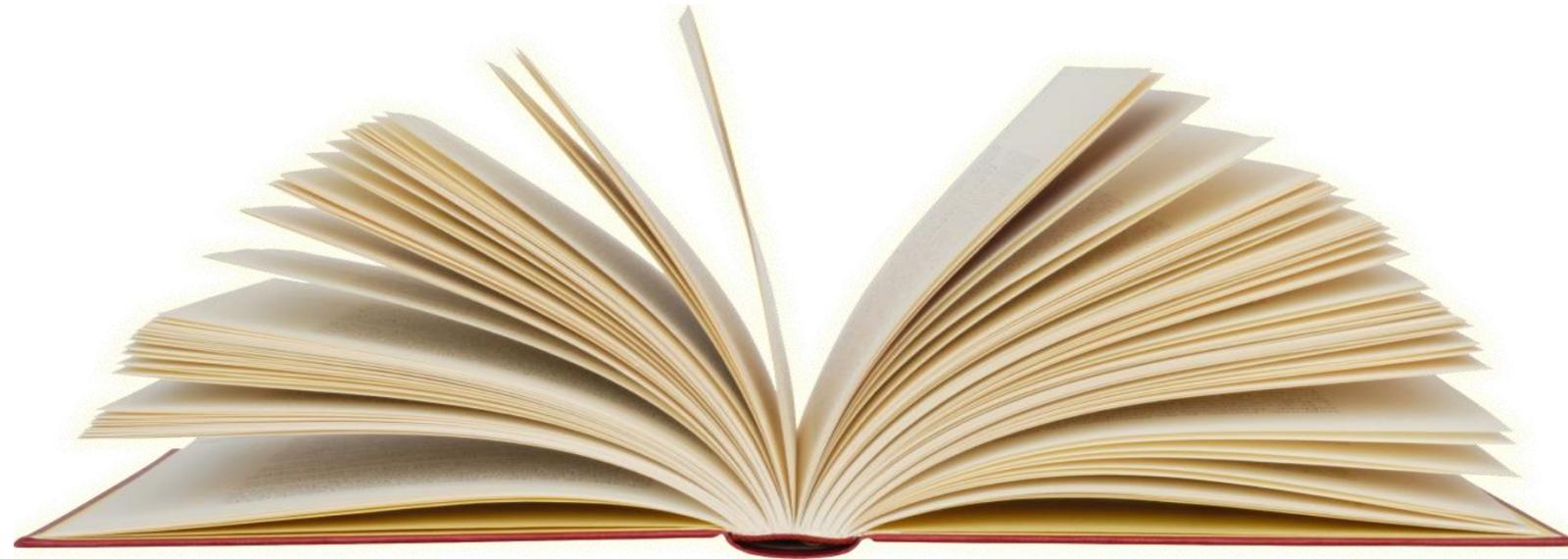
Senin başına böyle bir şey gelmiş olsaydı sana ne yapılmasını isterdin?

Böyle olmasaydı farklı olarak ne yapabilirdin? gibi.

- Kendi ev yaşantınızda ve sosyal hayatınızda ona küçük sorumluluklar verin. Vereceğiniz bu sorumluluklar çocuğunuzun kendine güvenen bir birey olmasına yardımcı olacaktır. Kendine güvenen bir çocuk da bir sorunla karşılaştığında çözüm üretirken kendine güvenerek hareket edebilecektir.

- Çocuğunuzla birlikte filmler izleyin, kitaplar okuyun. Bu aktiviteyle birlikte filmde ya da kitapta yaşanan bir sorunda çocuğunuza ‘bu senin başına gelse ne yapardın?’ gibi sorular yöneltebilirsiniz. Bu tarz küçük sorular ile çocuğunuzun başına gelmeden, farklı problemlere karşı çocuğunuzun çözüm üretmesini sağlayarak çoklu düşünmesine destek olabilirsiniz.

Çocuğunuz problem çözme becerilerini rol modelleri izleyerek de geliştirebilir. En uygun rol model **SİZ** olduğunuz için sözlerinizden ziyade davranışlarınızla gösterin.

Çocuklar iyi birer gözlemcidir.

Bizlerin problem çözme becerilerini taklit ederler.

Problemlerle

karşılaştığımızda uygun çözüm yöntemlerimizi sesli

ifadelendirerek problem

çözme becerilerini

öğrenmelerini

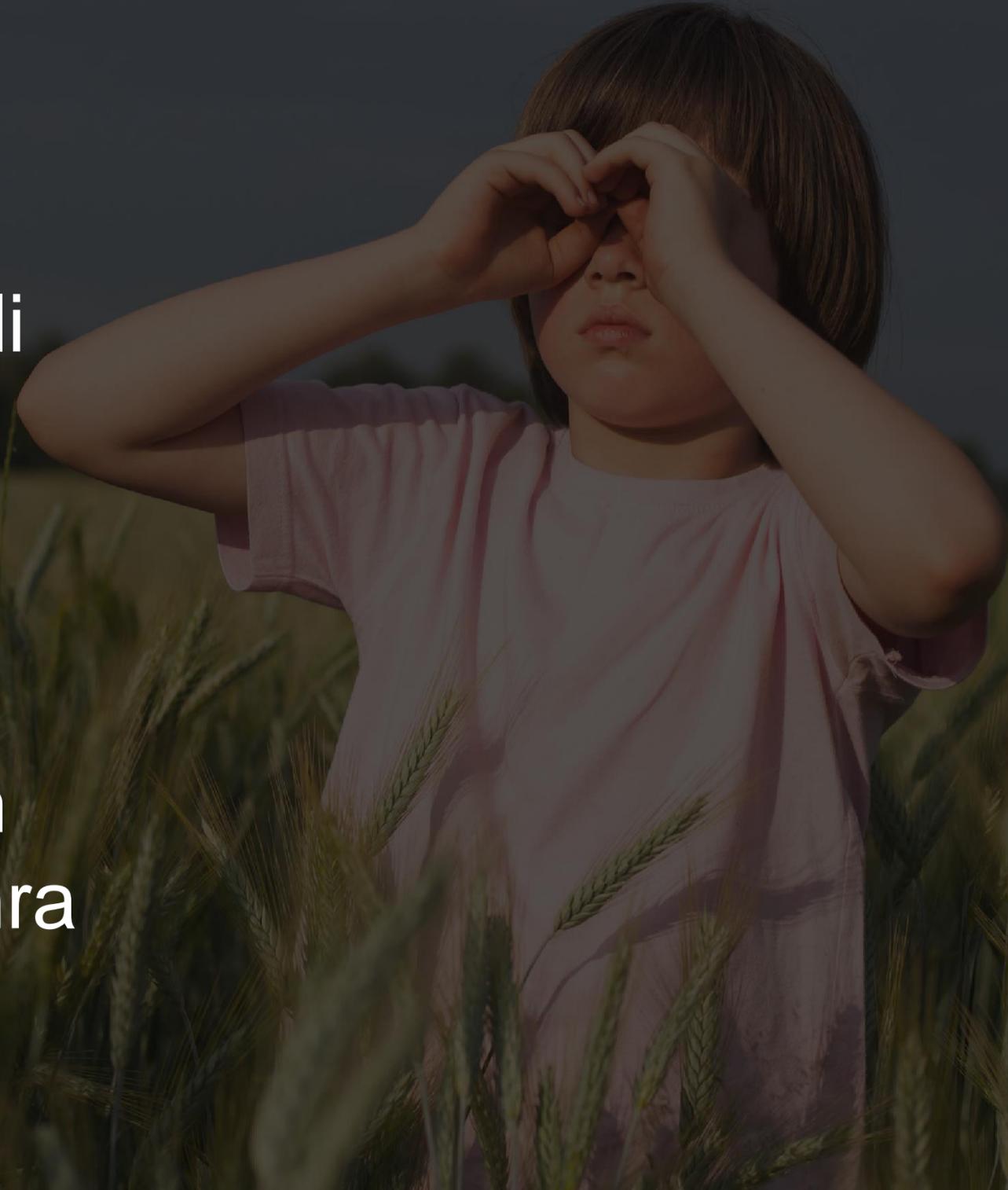
kolaylaştırabiliriz.

Gözlemledikleri şeylerden

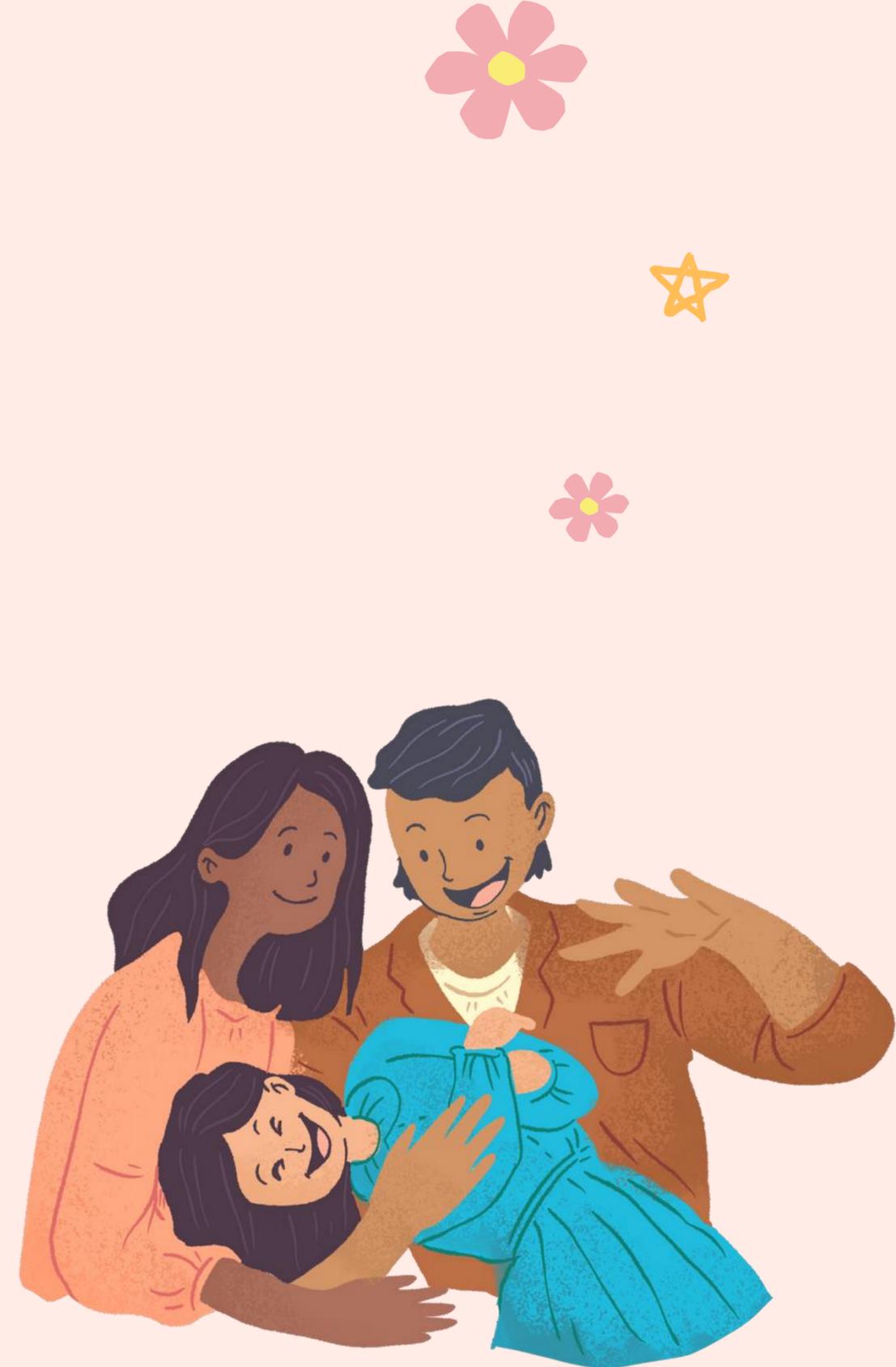
edindikleri bilgileri daha sonra

problem çözmek için

kullanırlar.

İYİ BİR MODEL OLMANIN
YANINDA ÇOCUKLARIN BU
ALANDA BAŞARILI
OLABİLMELERİ İÇİN BAZI
NOKTALARA DİKKAT
EDİLMESİ
GEREKMEKTEDİR.

1) Çocuklarınızı tanımaya çalışın

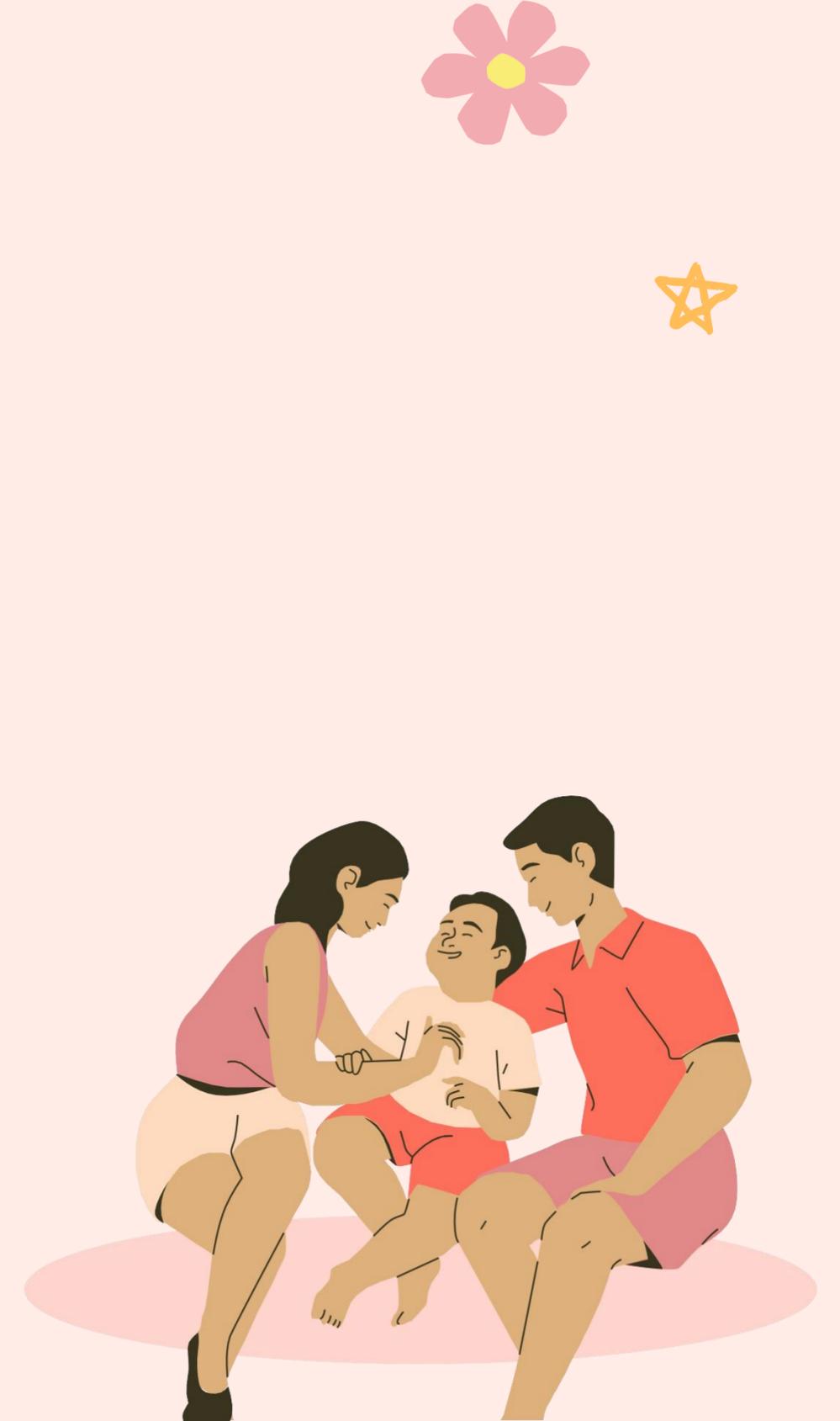
- Çocuklarınız bir problem durumuyla karşılaştığında ne yapıyor?
- Çözüm yolları bulmaya çalışıyor mu? Başarısız olduğunda nasıl hareket ediyor ve başka yollar deniyor mu?
- Dikkatini soruna odaklayabiliyor mu? Sorunu
- çözmeye ne kadar istekli? Pes edip hemen yardım istiyor mu? vb.

Bu gibi sorular yardımıyla çocuklarınızı tanımaya çalışın ve yanlış yöntemleri/stratejileri varsa bunları değiştirebilmesi için yardımcı olun.

2) Öğrendiklerini uygulama fırsatı verin

Evde örnek durumlar ve hikayeler oluşturarak problem çözme basamaklarını denemesine fırsatlar yaratmaya çalışın.

3) Destekleyici olun

Çocuklarınızın bir problem durumuyla karşılaştığında kendi çözümlerini üretmesi için teşvik edin.

“Bu sorunun üstesinden gelebileceğine inanıyorum”
... yapabilirsin bir dene bakalım.

“sence burada ne yapabilirsin/başka neler yapabilirsin” gibi onları cesaretlendirici, motive edici cümleler kurmaya özen gösterin

KİTAP ÖNERİLERİ

TEŞEKKÜRLER...

